

ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΑΤΗ ΣΤΟΝ ΗΧΟ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΚΟΡΑΣ

"Οι συνθέτες σύγχρονης έντεχνης μουσικής έχουν πλέον λιγότερο αντιδραστική στάση, μπορούν να αντιμετωπίζουν το παρελθόν όχι σαν καταπιεστικό βάρος, που πρέπει να αποτιναχτεί, αλλά σαν πηγή αξιόλογης μουσικής πληροφορίας, που μπορεί να αξιοποιηθεί με καινούργιους τρόπους".

**Συνέντευξη
στον Αλέκο Παπαδόπουλο**

Η λεγόμενη "σύγχρονη έντεχνη μουσική" αποτελεί ένα από τα πλέον αφανή πεδία μουσικής δημιουργίας. Το ευρύ κοινό εξακολουθεί να λατρεύει τους "κλασικούς", που αντιπροσωπεύουν το θρίαμβο της Τονικότητας ως θεμελιώδους μουσικής δομής... Από την οποία η σύγχρονη έντεχνη μουσική, ιδιαίτερα μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, επιχειρήσει να ξεφύγει. Και ξέφυγε. Η έλλειψη αποδοχής, ιδιαίτερα όταν την επιδιώκεις μετά από πολυετή προσπάθεια σπουδών, προκαλεί αρρώστια: Ο χώρος μαστίζεται από καλαμοκαβαλίκεμα, αμετροέπεια και τρικυμία εν κρανίω. Ενας αιώνας στην αβάν-γκαρντ φαίνεται πως τσακίζει νεύρα.

Σ' αυτό το καλλιτεχνικό πλαίσιο κινείται ο Παναγιώτης Κόκορας. Και παρ' όλο που το επίθετό του θα μπορούσε ομολογουμένως να δημιουργήσει κάποιους σαρκαστικούς συνειρμούς, βρήκα απέναντί μου κάποιον που, το να κοκορεύεται, μοιάζει τελείως έξω απ' τις συνθήειές του.

"Είναι φυσικό οι σύγχρονοι συνθέτες να μην έχουν απήχηση ανάλογη με αυτή των κλασικών. Το εγχείρημα της σύγχρονης μουσικής συνιστά ουσιαστική ρήξη με το παρελθόν. Και οι ρήξεις αργούν να γίνουν αποδεκτές."

Πολλοί έχουν την αίσθηση ότι, η συγκεκριμένη ρήξη ήταν πρωτοφανής.

"Αυτό είναι λάθος. Ο κόσμος νομίζει ότι η Τονικότητα, ως θεμελιώδης τρόπος προσέγγισης και δόμησης της μουσικής, αποτελούσε μια άχρονη, προαιώνια δομή. Δεν είναι όμως έτσι. Η Τονικότητα αποτελούσε με τη σειρά της ρήξη με το παρελθόν, με τη μουσική της Αναγέννησης. Θα έλεγα μάλιστα, ότι η σύγχρονη μουσική, ως προσέγγιση, μπορεί να παραλληλιστεί με την προσέγγιση που επικρατούσε στην Αναγέννηση."

Basta. Είναι κάπως δύσκολο να πειστεί κανείς ότι, η σύγχρονη έντεχνη μουσική συγγενεύει με την Αναγεννησιακή.

"Όλα τα συστήματα δημιουργίας μουσικής πηγάζουν από ψυχικές και βιολογικές κανονικότητες. Στην περίπτωση της μουσικής, το αιτούμενο είναι να υπάρχει άρση και θέση, ένταση και χαλάρωση, τόσο στο ηχητικό, όσο και στο μουσικό επίπεδο. Την περίοδο της Αναγέννησης, όπου επικρατούσε το πολυφωνικό σύστημα (πολυφωνικό με την έννοια των πολλών παράλληλων μελωδικών γραμμών, όπου η κάθε μια μπορεί να αποδίδεται και χωρωδιάκά), η ένταση κι η χαλάρωση επιτυγχάνονταν με την πύκνωση και την αραιώση αντίστοιχα αυτών των μελωδικών γραμμών. Την εποχή του κλασικισμού, που είναι και η πλέον γνωστή

κι αγαπητή μουσική περίοδος περασμένων αιώνων στις μέρες μας, επικράτησε η ομοφωνία (μελωδία και συνοδεία αυτής), με την κλίμακα ως βασική εργαλειολογική δομή. Στην κλίμακα κυριαρχούν δυο νότες, η πρώτη και η πέμπτη, η τονική και η δεσποζούσα, οι οποίες αντιπροσωπεύουν τη χαλάρωση και την ένταση. Από αυτήν τη συνθετική αντίληψη επιχειρήσει ν' αποσπαστεί η έντεχνη μουσική κατά τον 20ο αιώνα και, τηρουμένων των αναλογιών, οδηγήθηκε σε μια παράλληλη με την Αναγεννησιακή μέθοδο, όπου η ένταση και η χαλάρωση επιτυγχάνονται με την πύκνωση και την αραιώση των ήχων. Φυσικά, δεν πρόκειται για κύκλο, για παλινδρόμηση, αλλά για μια σπείρα."

Αν όμως η προσέγγιση της σύγχρονης μουσικής δεν είναι καινούργια, γιατί παραμένει σε τέτοιο βαθμό μη αποδεκτή από το κοινό της έντεχνης μουσικής;

"Η εποχή του κλασικισμού ξεκίνησε απ' τη λεγόμενη σχολή του Μανχάιμ. Αυτοί πρώτοι αναζήτησαν τη διαφυγή από την πολυφωνία, προβληματίστηκαν συνειδητά πάνω στην προσέγγιση της μουσικής σύνθεσης, αυτοί και έγραψαν τις πρώτες βασισμένες στην τονικότητα συνθέσεις. Επί 50 χρόνια. Σήμερα οι δικές τους οι συνθέσεις δεν ακούγονται σχεδόν ποτέ και θεωρούνται χαμηλού επιπέδου, σε σχέση με τις κορυφώσεις που γνώρισε η κλασική μουσική... Η οποία βασίστηκε στη δική τους πρωτοπορία."

Δηλαδή η σύγχρονη έντεχνη μουσική ζει ακόμη τη δική της εποχή του Μανχάιμ;

"... Θα έλεγα, προς το τέλος της... Αρχικά, η σύγχρονη μουσική δήλωσε τη ρήξη της με το παρελθόν. Χαρακτηριστικό είναι, ότι στη μουσική του Σένμπεργκ δεν ακούει καθόλου σημεία χαλάρωσης, παρά μόνο σημεία σχετικά μικρότερης πύκνωσης απ' ό,τι τα προηγούμενά τους. Επιπλέον, οι συνθέτες επιδόθηκαν στην εξερεύνηση του θορύβου ως μουσικού συστατικού. Προφανώς το αποτέλεσμα ήταν εντελώς εχθρικό για το ανθρώπινο αυτί, με βάση το τι είχε συνηθίσει ν' ακούει μέχρι τότε. Σήμερα όμως οι συνθέτες σύγχρονης μουσικής έχουν λιγότερο αντιδραστική στάση, μπορούν ν' αντιμετωπίζουν το παρελθόν όχι σαν καταπιεστικό βάρος που πρέπει να αποτιναχτεί, αλλά σαν πηγή αξιόλογης μουσικής πληροφορίας και πρωτογενούς υλικού που μπορεί να αξιοποιηθεί με νέους τρόπους. Ακόμη πάντως κυριαρχεί μια πληθώρα μεμονωμένων πειραματισμών και εξερευνητήσεων, κάτι που διασπά και το υπάρχον ταλέντο. Ο ένας δεν δουλεύει στηριγμένος στα επιτεύγματα του άλλου, υπάρχει μια διάσπαση δυνάμεων, που δεν βοηθά σε μια επιτάχυνση των αισθητικών εξελίξεων. Πάντως, η ανυπομονησία είναι δική μας αδυναμία. Από την άποψη του ιστορικού χρόνου,

τίποτε δεν έχει ακόμη καθυστερήσει υπερβολικά.”

Πώς εντάχθηκε ο Παναγιώτης Κόκορας στη σύγχρονη μουσική;

“Οι μουσικές μου εμπειρίες ως ακροατή ήταν σκόρπιες, κι έτσι παρέμειναν μέχρι να έρθω στην Αθήνα. Εδώ, κατ' αρχάς άκουσα πολλή κλασική κιθάρα και τους συνθέτες της κλασικής περιόδου. Κρίσιμη καμπή ήταν η έναρξη της μαθητείας μου με το Γιάννη Ιωαννίδη, ο οποίος δίνει ιδιαίτερη σημασία στη σύγχρονη μουσική. Ως ακροατής, λοιπόν, βρέθηκα κάπως απότομα στο χώρο αυτό. Αλλά, κοιτάζοντας πίσω στις εφηβικές και πρωτόπειρες προσπάθειές μου να συνθέσω, θυμάμαι ότι πάντα με άφηναν λειψό, πάντα μου έλειπε κάτι. Αυτό απαντήθηκε γνωρίζοντας τη σύγχρονη μουσική. Το γεγονός ότι δεν είχα μια συγκροτημένη “ταυτότητα ακροατή” από μικρός, νομίζω βοήθησε στο να δεχτώ πιο εύκολα τη σύγχρονη μουσική, η οποία, σύμφωνα, σπάνια είναι βατή.”

Πώς ο ίδιος ο Παναγιώτης Κόκορας, ως συνθέτης, ακούει και προσπαθεί να κρίνει τα έργα των συναδέλφων του; Ρωτώ με πονηρό σκοπό, δεδομένου ότι η διυποκειμενική γλώσσα που απαιτείται προκειμένου να περιγράψει κανείς τη μουσική σε κάποιον άλλο -ή και στον εαυτό του- επηρεάζεται απ' τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε μουσικής. Κι αν ο γράφων έχει φάει χρόνια αναζητώντας αυτήν τη γλώσσα για το ροκ 'ν' ρολ και κάτι έχει πάρει τ' αυτί του για τη γλώσσα περί την τζαζ, δεν έχει ιδέα για την αντίστοιχη γλώσσα περί τη σύγχρονη έντεχνη μουσική.

“Ενότητα, είτε στο ηχητικό αποτέλεσμα, είτε στις συνθετικές προθέσεις. Αν ένας συνθέτης δεν επιθυμεί να δημιουργήσει ένα συμπαγές ηχητικό και μουσικό σύνολο, θα πρέπει ο κατακερματισμός που επιχειρεί να έχει κάποια λογική, κάποια συνέχεια, αλλιώς το έργο γίνεται απροσπέλαστο. Ιδέες κατανοητές, ξεκάθαρες, αλλά όχι ολοφάνερες. Αυτό που ακούς σε πολλά έργα σύγχρονης μουσικής, είναι ένας ανεξέλεγκτος χείμαρρος από νότες και ήχους. Η ειρωνεία είναι ότι, αυτός ο άτακτος χείμαρρος, μπορεί να έχει προκύψει μέσω μιας σειράς πολύ συγκεκριμένων κανόνων, που έχει αποφασίσει ή δημιουργήσει ο συνθέτης. Αλλά αυτοί, είτε δεν ακούγονται στο αποτέλεσμα, είτε δεν κατορθώνουν να δημιουργήσουν ένα ενοποιημένο σύνολο.”

Πέρα από τη συγκίνηση, η οποία αποτελεί το σημαντικότερο οδηγό για τη δημιουργία μιας προσωπικής σχέσης μ' ένα μουσικό κομμάτι, μια κάπως πιο αποστασιοποιημένη προσέγγιση της μουσικής ορίζει ότι ζητάς από ένα τραγούδι να εκπληρώνει τουλάχιστον τα αιτήματα και ν' ανταποκρίνεται στις προκλήσεις, που το ίδιο θέτει στον εαυτό του. Ποιά είναι αυτά; Τα αναζητάς στην εισαγωγή ενός κομματιού, στους πρώτους ήχους του, στις πρώτες ενορχηστρωτικές αποφάσεις που έχουν παρθεί και, για να

μείνουμε στο μαγικό χώρο της ποπ, αποφασίζεις αν τα κατάφερε ακούγοντας το πρώτο ρεφρέν. Αυτό τον όρο αναζητά ο Παναγιώτης Κόκορας στη σύγχρονη μουσική - και φαίνεται πως δεν τον βρίσκει συχνά.

“Σε όλες τις εποχές, η επιθυμία μουσικής δημιουργίας είναι δυσανάλογα μεγαλύτερη του ταλέντου. Κατά συνέπεια, πολύ μεγάλο ποσοστό έργων είναι χαμηλού επιπέδου. Αλλά λέω και πάλι ότι αυτό ισχύει σε όλες τις εποχές. Η εποχή του κλασικισμού φθάνει σε μας μέσα απ' τα έργα 30-40 συνθετών. Λέμε “φούγκα” και ακούμε Μπαχ. Υπάρχουν τόνοι παρτιτούρες που σκονίζονται σε βιβλιοθήκες και που δεν άντεξαν στη δοκιμασία του χρόνου.”

Κάτι άλλο, που πιθανότατα αποτελεί τροχοπέδη στην ανάπτυξη της σύγχρονης μουσικής, είναι το κόστος της.

“Είναι πολύ δύσκολο να παιχτούν έργα σύγχρονης μουσικής και μάλιστα νέων συνθετών - όπως εγώ. Για να δώσω μια τάξη μεγέθους, μια πρόβα της Ορχήστρας των Χρωμάτων κοστίζει ένα εκατομμύριο δραχμές. Κατά συνέπεια, είναι αδύνατον να αυτοχρηματοδοτήσεις και πολύ δύσκολο να βρεις χρηματοδότες. Οι γνωριμίες κι η πολύχρονη παρουσία στο χώρο, είναι

αυτό που μπορεί να προσφέρει κάποιες διεξόδους. Σ' αυτήν την κατάσταση, ο συνθέτης δεν έχει τη δυνατότητα, όχι να βγάλει τη μουσική του προς το κοινό, αλλά ούτε καν ν' ακούει κατ' ιδίαν το έργο του, αφού γράφεται συνήθως για αρκετά όργανα. Φυσικά, καταλαβαίνεις ποιά είναι η λύση.”

Να τα παρατήσεις;

“Ισως. Αναφέρομαι πάντως στη χρήση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή, κατά βάση για να μιμηθεί τους ήχους των φυσικών οργάνων, ώστε να μπορείς να πάρεις έστω και μια ατελή γεύση από το έργο σου.”

Ετσι λοιπόν καταφέρνεις να ακούσεις τι διάβολο γράφεις. Αλλά πάντα υπάρχει το αίτημα, η επιθυμία να φθάσει το έργο σου στο κοινό. Οι όροι που αναφέρθηκαν, είναι είτε δύσκολοι, είτε απαιτούν πολύ καιρό. Πώς αντέχει επί χρόνια ένας συνθέτης, να μην κυκλοφορούν και να μην παίζονται τα έργα του;

“Άσε με να το αντιμετωπίσω αυτό όταν γιώσω ότι με παίρνουν τα χρόνια. Για την ώρα, το ότι έχω μακρύτερο μέλλον απ' ό,τι παρελθόν, είναι ευεργετικό.”

H ΖΩΗ EN TAXEI

Γεννήθηκε το 1974 στην Πτολεμαίδα, σε οικογένεια όπου, με την εξαίρεση του μεγάλου αδελφού που, ε, το άκουγε το ροκ του, οι σχέσεις με τη μουσική ήταν μηδαμινές. Παρ' όλα αυτά ξετρυπώνει κάποιες κασέτες και γαλουχείται με παραδοσιακή θρακιώτικη μουσική. Επτά ετών, στην Κατερίνη πλέον, αρχίζει σπουδές στο πιάνο και την κιθάρα, που αποδίδουν καρπούς μετά από δεκαετία: Οντας τελειόφοιτος Λυκείου, παίζει σαξόφωνο στην μπάντα του δήμου και κιθάρα στα ξενυχτάδικα της περιοχής, συνοδεύοντας λαϊκούς που τους χτύπησε η μοίρα. Ακολουθεί η κάθοδος στην Αθήνα για ανώτερες θεωρητικές σπουδές δίπλα στο Γιάννη Ιωαννίδη (ο οποίος συνηθίζει να λέει “η τέχνη είναι σαν ένα σίδερο, που όσο το λυγίζεις κερδίζεις, αλλά αν το σπάσεις έχασες”). Ενδιάμεσως, μαθήματα ηλεκτροακουστικής μουσικής σύνθεσης με τον Ανρί Κεργκομάρ στα πλαίσια του αδικοχημένου ΚΣΥΜΕ (Κέντρου Σύγχρονης Μουσικής Έρευνας), όπου και παγιώνει την προτίμησή του για τη σύγχρονη έντεχνη μουσική, στο χώρο της οποίας και συνθέτει. Δεν γράφει συνθέσεις για κλασική κιθάρα.